

קידושין נה

שמיני עצרת תשפ"ד

משה שווערד

1. שערים מצויינים בהלכה

דף נה. בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר כו'. פרש"י משום דחיישין שמא מירושלים יצאת, ורוב בהמות היוצאות משם זבחים הם כו'. ומדקדק בחי' חתם סופר, ניזול בתר רובא דעלמא שהם חולין, ומתריך דמשערינן לבהמה עד כמה פרסאות דרכה לברוח, כמו בעופות שלשים ריס, ומשום הכי לא מחמירין אלא מירושלים עד מגדל עדר, ותו לא, משום דרחוק מזה לא תברח מירושלים, ועכ"פ איכא בזה גבול, וקים להו לרבנן דבהמת קדשים שבירושלים הם הרוכש נגד הבהמות שהם במקומות סביב ירושלים.

2. דבר יעקב מסכת קידושין דף נה עמוד א

א] רד"ה זכרים עולות - משום דחיישין שמא מירושלים יצאת ורוב בהמות היוצאות ממנה זבחים הם וכו' - מקשה הפנ"י [ד"ה תנן וד"ה אמר מר] דנלך אחר הרוב וא"כ נתלה שהוי קרבן, ואיכא ספק האם הוי עולה או שלמים, ויש מיעוט שהוי חולין וא"כ נקדישנה לעולה וסמוך מיעוט דחולין [שנתקדש ונעשה עולה] למחצה דעולה ונקריבנה עולה [כ"נ לבאר קושיתו]. ותירץ שמדברנן החמירו שניחושו למיעוט. ולכאורה י"ל כיון שאין רוב שהוי עולה אינו יכול להקדיש ולעשות רוב, דבעינן רוב מצד עצמו ולא רוב ע"י שיקדישנה וימציא רוב. וכ"כ אילת השחר.

3. חדושי הרשב"א על מסכת נדרים דף לה/ב

הא דאמר ר' יוחנן הכל צריכין דעת. קשיא להו לרבותינו בעלי התוספות ז"ל הא דאמרנן בקדושין (נה, א) בהמה שנמצאת מירושלים ועד מגדל עדר זכרים עולות נקבות שלמים, והתם לא ידעי בעלים מאן נינהו, אלמא א"צ דעת. ותירצו דהתם כיון שנאבד דעת הבעלים היא שכל כהן שירצה להקריב יקריב, וכדאמרנן לקמן (לו, ב) גבי תרומה כל הרוצה לתרום יבא ויתרום, ואפילו יש כהן שמודר הנאה חברו ממנו אפילו הכי יכול להקריב כיון שלא עשה אותו שליח ממש וכדאמרנן לקמן גבי תרומה, ולא איבעי להו הכא אלא בשחקרבן שעדיין בבית בעלים אם יכול כהן המודר הנאה לקחת אותו מבית בעלים להקריבו:

4. תוספות מסכת קידושין דף נה עמוד א ד"ה אמר רב

אמר רב אושעיא בבא לחוב בדמיהן - [1] פירש בקונטרס איהי ודאי לא מקרבה ומיירי בבא להתחייב בדמיהן פירוש אדם זה המוצאה קבל עליו לתקן כל הספק שעליה ורוצה להוציאה לחולין והכי קאמר חיישין שמא עולות ויביא ב' בהמות או ב' דמים ויאמר אם זו עולה תהא מחוללת על זו והאחרת תהא שלמי נדבה ואם היתה זו שלמים תהא מחוללת על זו והאחרת תהא נדבת עולה ורבי מאיר היא דאמר הקדש כו' משמע מתוך פי' הקונטרס דצריך שיחלל הקדושה שעל הבהמה הנמצאת על אותה שהביא ובדרך חילול דוקא וקסבר ר' מאיר דנפדין תמימים וקשה שהרי לא מצינו דסבר רבי מאיר דתמימים נפדין יותר משאר תנאים ולא שייך זה כלל בפלוגתא ידידה ור' יהודה [2] לכך פר"י דלעולם קסבר בעלמא דתמימים אינם נפדין כגון דרך חילול והכא מיירי שנתכוון לגזולה ולקנותה מיד המקדיש ולזכות בה ובכה"ג שרי ואחר שהוציאה לחולין עלה בדעתו לחוב בדמיהן כדפרישית.

5. פני יהושע על קידושין דף נה/א

תוספות בד"ה אמר ר' אושעיא כו' משמע מתוך פ"ה כו' וקשה ... לענ"ד אין מכל זה סתירה לפרש"י דודאי לכו"ע אין נפדין תמימין ואפילו על מום עובר כדדרשינן בר"פ (ואלו מנחות) [על אלו מומין] [בכורות ל"ז ע"ב] מדכתיב אשר לא יקריבו ממנה מי שאינה קריבה כלל יצאה זו שאין קריבה היום וקריבה למחר נמצא דלפי"ז מצינן למימר דהאי דהכא גרע ממום עובר דהא אי לאו דנפדין ליכא תקנתא א"כ קרינן ביה שפיר אשר לא יקריבו ממנה אי לא חזיא מדאורייתא להקרבה ...

6. דבר יעקב מסכת קידושין דף נה עמוד א

הפנ"י מתרץ דהא דאין תמימים נפדים ה"מ היכא דיכולים להקריבם אבל כאן שאין לו תקנה בהקרבה, הוי כמו בעל מום שיכולים לפדותו.

עוד מקשים הראשונים לפי רש"י שמירי דרך פדיון, מה הגמ' מביאה דהוי כמו ר"מ שסובר שהקדש מתחלל, הרי ר"מ מירי בדרך חילול ולא בדרך פדיון. התור"ד תירץ דקאמר ר"מ היא, דכמו שר"מ מפרץ לומר שע"י חילול במזיד מתחלל אף על פי שלא מעל [דמעילה הוי בשוגג כשחייב קרבן מעילה] ה"נ יפריז ויאמר שאפשר לפדות תמימים. ונראה כוונתו כיון שסובר ר"מ שתמימים יוצאים לחולין בדרך חילול א"כ חזינן שיכולים להפקיע הקדושה של תמימים, וא"כ מסתבר שגם יצא לחולין דרך פדיון.

7. דבר יעקב מסכת קידושין דף נה עמוד א

ב] הכא בבא לחוב בדמיהם עסקינן - הפנ"י מקשה שרוב הקרבנות בירושלים מדמי מע"ש הן באין ומע"ש אינו נפדה בירושלים. בחי' ר' מאיר שמחה [נג. אות ב] ובדרכ"ד תירצו דאחרי שקנו בכסף מע"ש קרבנות יש להם דין קרבנות, ונפדים כדן קדשים אף בירושלים, ומביא דכן מפורש בירושלמי שפקע מהן דין מע"ש ומקבלים דין קרבנות, וכן מבואר ברמב"ם [מע"ש ז - יח].

8. ריטב"א על קידושין דף נה/א

אימר דשמעת ליה לרבי מאיר בקדשי קדשים. [1] פירוש דסתם הקדש היינו קדשי קדשים [2] אי נמי קדושת דמים שהם כולם לגבוה ושייכא מעילה בכלהו, דאילו קדשים קלים רובו להדיא דלא שייכא ביה מעילה, והשתא קס"ד דכיון שיש לו חלק בקדשים קלים כשמתכוין לגזול לא חשיב כמוציאן מרשות הקדש ומכניסן לרשות בעלים:

9. חידושי הראב"ד על קידושין דף נה/א

בקדשים קלים מי שמעת ליה. [3] דכיון דקדשי קדושת הגוף וקדושתן קלה ולא חמירא קדושת' (היא) [כולי האי], דכי מזלזל בהו נמי לא קאי עליהו בחטא ולא נפקי לחולין. והכא הא איכא נמי קדשים קלים, שהרי הזכרים יש לחוש בהם משום שלמים:

=====

10. שערים מצויינים בהלכה

ממנו חטא, אבל אין אנו מצוין לו, וכעין דאמרינן במס' סנהדרין (פא:): הבעל ארמית קנאין פוגעין בו, אבל אין אנו מצוין לו, וכעין שכתב רש"י עה"כ (שלח יג-א) "שלח לך אנשים", אם תרצה שלח ואין אני מצוה לך. שוב ראיתי בתשו' התשב"ץ (ח"ב סי' נג) שכתב לחלק בין הא דהכא, להא דמס' עירובין כמש"כ התוס' שם שהוא גרם האיסור. ובתשו'

שם ע"כ וכי אומרים לו לאדם עמוד וחטא בשביל שתזכה. ע"י ברש"י. ובמסורת הש"ס כתב, וצ"ע הא אמרינן במס' עירובין (לב:): ניחא ליה לחבר דליעבד איסורא זוטא ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה. וצ"ע הרי כתבו התוס' שם, דזהו דוקא שהחבר גרם לו לעם הארץ איסורא רבה, בזה ניחא ליה, ועוד דגם התם אין אומרים לו עמוד וחטא, אלא ניחא ליה יותר כן, כדי שלא יבא ממנו חטא, אבל אין אנו מצוין לו, וכעין

11. תוספות רא"ש על קידושין דף נה/ב

מיייתי שתי בהמות ומתנה. וא"ת והא עולה ושלמים בעו סמיכה ואי אפשר אלא בבעלים כדדרשינן ידו ולא יד שלוחו ואע"ג דסמיכה לא מיעכבא מ"מ לכתחילה אין לעשות בלא סמיכה כדפריך בפ' כל הגט גבי השולח חטאתו ממדינת הים והא בעי סמיכה, וי"ל דהכא כיון דא"א לתקן בענין אחר שרי, והא דפריך בפ' התערובות גבי הא דתנן קדשים שנתערבו מין במין זה יקרב לשם מי שהוא וזה יקרב לשם מי שהוא והא בעי סמיכה והתם נמי אי אפשר לתקן בענין אחר, י"ל דאיפשר לתקן ברעיה שירעו עד שיסתאבו ויביאו הבעלים קרבנות אחרים:

12. פני יהושע על קידושין דף נה/ב

גמרא אמר מר זכרים עולות דלמא תודה היא. כבר כתבתי דקשיא לי אכל הני דמקשה ודלמא תודה היא ודלמא אשם הוא ודלמא פסח הוא ומאי קושיא הא ודאי רוב קדשים עולות ושלמים נינהו ואיכא נמי מיעוט חולין שיכול להקריבן עולות וא"כ מאי מקשה כל הנך קושיות ואמאי לא נימא כל דפריש מרובא פריש כדמשמע להדיא בר"פ התערובות [זבחים ע"ג ע"ב] דאפילו בקדשים נמי אפילו לכתחלה אמרינן הכי אם לא היכא דשייך גזירה שמא יקח מן הקבוע משא"כ הכא דלא שייך האי גזירה. ויש ליישב דדוקא התם בפרק התערובות דאיכא פסידא דקדשים טובא שהרי נתערב המיעוט ברוב ועוד שאין זה הספק דתערובות עומד להתברר מש"ה הוי אמרינן שפיר כל דפריש כו' משא"כ הכא דליכא תערובות דהתירא וגם הספק עומד להתברר שמא יבאו הבעלים ויתנו סימן וביזא מילתא שהוא גנאי למזבח שהקריבו דבר פסול מש"ה איכא למיחש בכל הנך חששות לכתחילה, כן נראה לי:

13. תוספות מסכת קידושין דף נה עמוד ב

דמייתי נמי תודה - וא"ת ואמאי צריך להביא בהמה אחרת לתודה באותה עצמה שיעשה זבחי שלמים יתנה ויאמר אם אינה שלמים תהא תודה ואי משום המתנות הוו שוין ואי משום דלא שוו באכילתן דשלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד ותודה ליום ולילה ואין מביאין קדשים לבית הפסול ע"כ האי תנא קסבר דמביאין מדקתני בסמוך פסח שלא בזמנו שלמים ואף על גב דפסח אינו נאכל אלא ליום ולילה ושלמים נאכלים לב' ימים ולילה אלמא לא חייש מן האכילה וי"ל משום דתודה בעי לחם וא"ת ליייתי לחם ויתנה אם היא תודה הרי לחמה ואם היא שלמים תהא הלחם נדבה הא אין לחם בא נדבה וחולין בעזרה הוא כדאמרינן בפרק התודה (מנחות דף פ:).

14. ספר מקדש דוד - קדשים - סימן יח

(ב) ובההיא דבהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר דנקבות זבחים שלמים מקשינן ודילמא תודה ואמרינן דמייתי תודה ומקשינן והא בעי לחם דמייתי נמי לחם והנה התוס' פי' שם היינו דמייתי בהמה אחרת לתודה אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ' מהל' פסח"מ הל' י"ח דהיינו דמתנה על זו הבהמה עצמה שאם היא תודה תהיה לתודה ומייתי לחם עמה והקשה שם הלח"מ איך יכול להביא לחם מספק הא אמרינן בפ' התודה (פ' ע"ב) גבי תודה שנתערבה בתמורתה ומתה אחת מהן דהאחרת אין לה תקנה ומשום דלא מצי מייתי לחם מספק ע"ש:

ונראה לענ"ד לתרץ דהא אמרינן שם בפ' התודה דמש"ה לא מצי מייתי לחם מספק ולהתנות דאם תודה היא הא לחמה ואם לאו יהא הלחם חולין משום דאין מכניסין חולין בעזרה ... והטעם י"ל דהרמב"ם ז"ל לשיטתיה אזיל דפסק (נוק"מ פ"ח הל"ב) דשלמים שהזיקו גובה מבשרן דפסק כריה"ג דק"ק ממון בעלים וכיון דאית בהו דין גובינא בהבשר אית ביה נמי דין מציאה וזוכה בהבשר מדין מציאה ועיין מ"ש לעיל בזה (סי' י"ד ס"ק ב') וא"כ לפמ"ש הרמב"ם ז"ל דלענין אכילת בשר המוצא הוא הבעלים שהוא ממונו א"כ ודאי אין דין תנופה בראשון דחסר לו בעלות דמה עכו"ם דאינו אוכל הבשר רק מדין ערל דאסור בקדשים מ"מ כיון דעכ"פ אינו יכול לאכול הבשר הוי חסרון בעלות בהקרבן לענין תנופה א"כ כ"ש הכא דלענין הבשר אין הראשון בעלים כלל דאינו מניף והשני ודאי אין לו דין תנופה שהרי אינו המתכפר דרך לבשר הוי בעלים מדין מציאה [ול"ד לקרבן שותפין דלכל אחד יש בין בבשר בין בכפרה] א"כ ליכא תנופה בזה הקרבן כלל וכיון דליכא תנופה א"כ יכול להביא לחם מספק כדאמרינן שם בפ' התודה דמתיר הלחם חוץ לעזרה:

15. דבר יעקב מסכת קידושין דף נה עמוד ב

המקדש דוד [יח - ב] מתרץ דלחמי תודה מכניסים לעזרה כדי לעשות תנופה, ובבהמה זו ליכא תנופה ולכן א"צ להביא הלחמים לעזרה. והטעם דליכא תנופה מבאר המקד"ד משום שתנופה צריך בבעלים שאוכלים הבשר, וכאן כתב הרמב"ם בפיה"מ שהבעלים הראשונים אינם בעלים על הבשר אלא זה שמצא הבהמה זוכה בבשר מהפקר, ומצד המוצא א"צ תנופה כיון שאם הוי תודה של הראשון אין המוצא מתכפר ורק זוכה בבשר.
עוד מקשה הלח"מ דהתוס' רצו לתרץ שא"א להתנות שיהיה שלמים או תודה כיון שתודה נאכלת רק ליום ולילה וא"כ מביא קדשים לבית הפסול. והתוס' דוחים דהתנא סובר כמ"ד [ר' שמעון בזבחים עה ב] שמשום תיקוני

גברא מותר להביא קדשים לבית הפסול. ומקשה הלח"מ דהרמב"ם שפוסק שאסור להביא קדשים לבית הפסול איך כתב כאן שמתנה על הקרבן שיהיה שלמים או תודה, וא"כ מביא קדשים לבית הפסול. השעה"מ [ד"ה ובמה] מתרץ דהרמב"ם סובר כיון שהאסור להביא לבית הפסול הוי מדרבנן, לא אסור חכמים בכה"ג שאין לה תקנה להקרב בלי להביא קדשים לבית הפסול. הראשונים מקשים אם צריך להביא עוד בהמה לקרבן תודה למה לא תני במשנה שמביא לתודה. [ואפשר שזה היה ההכרח של הרמב"ם לבאר שאינו מביא עוד בהמה]. ותירצו הרמב"ן, הרשב"א והשיטה דכיון שתודה נקראת בתורה בשם שלמים [שנא' ויקרא ז - יא: וזאת תורת זבח השלמים אם על תודה יקריבנו] הוי בכלל הא דקתני דמייתי שלמים.

16. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת קידושין דף נה עמוד ב

דמייתי נמי תודה. לשון הגמ' משמע דמביא בהמה שלישית, וכן מבואר בתוס' (ד"ה דמייתי). אמנם ברמב"ם וכן במאירי מבואר דסגי בב' בהמות, והבהמה שמתנה עליה בשלמים מתנה עליה גם בתודה. ולכא' יקשה על הרמב"ם והמאירי קושיות התוס', א. שהרי הרמב"ם פסק לדינא דאין מביאין קדשים לבית הפסול. ב. כיצד יכניס לחמי התודה מספק לעזרה, [וכמו שמביאין התוס' ממנחות שאסור לעשות כן]. והנראה בזה דהרי באמת כל הצד שזה תודה זהו רק חשש רחוק, שהרי שמא עולות ושמא שלמים, ומדינא אי"צ לחוש לזה, אלא דעכ"פ רוצה לתקן כל מה שאפשר, ובפנ"י (הובא לעיל) ביאר דמעיקר הדין איכא רוב, ולפי"ז יש ליישב ב' קושיות התוס'. דהא דהקשו התוס' דאין מביאין קדשים לבית הפסול, י"ל בב' אופנים. א. די"ל מכיון דאין זה אלא חשש רחוק שמא הוא תודה, א"כ י"ל דהן אמת שישתדלו להזדרז לאכלו ביום הראשון, שהרי על הצד שהוא שלמים הרי יש מצוה לאכלו [ממחרת] שלא יבוא לידי נותר, ועל הצד שהוא תודה, הרי יש כרת על אכילתו ביום השני, אך מ"מ מכיון דזה קרוב להיות שלמים ורחוק להיות תודה, וכל החשש לתודה זהו רק חומרא בעלמא, א"כ יתכן שאם ישאר למחרת שיתירו לאכלו ממחרת, וא"כ אין מביאין אותו לבית הפסול...

ועל הקושיא הב' על הרמב"ם והמאירי היאך יכניס מספק את הלחמי תודה, נראה לומר דהנה קיי"ל כר' יוחנן דס"ל על חלות תודה דאינו על בסמוך והלחם קדוש בשחיטת הזבח גם אם הוא מחוץ לעזרה כל שהלחם בירושלים. ומעתה י"ל דישחטו הזבח כשהלחם בירושלים, ולעולם לא יכניסו הלחם לעזרה, והגם דמבטלים מצוות תנופה, לא איכפ"ל בזה, כיון דאין זה מעכב את קידוש הלחם ואת הזבח, ומה שמבטל מצוות התנופה לא איכפ"ל, כיון דכל החשש שזהו תודה זהו חומרא רחוקה וכנ"ל.

17. תוספות מסכת קידושין דף נה עמוד ב

ודילמא אשם הוא - ואם תאמר ויתנה באותן של שלמים דהא שוו במתנות ואי משום סמיכה דשלמים טעונין סמיכה ואשם אין טעון סמיכה הא סמיכה לא מעכבא ואי משום אכילה הא קסבר דמביאים קדשים לבית הפסול ויש לומר דאין להתנות אשם בשלמים שהרי שלמים טעונין נסכים ואשם אין טעון נסכים ואין לומר שיתנה לנסכים ויאמר אם היא שלמים מוטב ואם לאו יהו נסכי נדבה שהרי אין נסכי חובה ונסכי נדבה שוין שנסכי חובה לספלים ונסכי נדבה מזלפן על גבי אישים.

18. תוספות מסכת קידושין דף נה עמוד ב

ודילמא אשם נזיר ואשם מצורע הוא - ואם תאמר אשם מצורע מיהא יתנה בשלמים שהרי שוין הן בנסכים ויש לומר דעיקר קושיא מאשם נזיר ואשם מצורע נקט אגב אשם נזיר עוד י"ל דבאשם מצורע איכא חששא אחרינא שצריך ליתן מדמו על בהונות מצורע והכא ליכא מצורע עוד אמר ה"ר שמשון מקוצי דאין לומר שיתנה אשם בשלמים דשמא היום או למחר ידע בעל האשם שנאבד האשם ויביא אחר תחתיו ולא ידע שנמצא ויהיה אותו שיביא חולין לעזרה משום דהוי אשם שנתכפרו בעליו באחר (ולמיתה) [ולרעייה] אזלא ...

• דבר יעקב מסכת קידושין דף נה עמוד ב

ח [בא"ד - עוד אמר הר"ר שמשון מקוצי דאין לומר שיתנה אשם בשלמים דשמא היום או למחר ידע בעל האשם שנאבד האשם ויביא אחר תחתיו וכו' - כתב השעה"מ [פסוה"מ ו - יח] דלפי התירוץ הזה מתורץ גם קושית התוס' הקודם שהקשו שיתנה אשם בשלמים, דלפ"ז א"א להתנות שמא הבעלים יביאו

אשם אחר והוי אשם שנתכפרו בעליו. [וכך לומד שעה"מ בשיטת הרמב"ם שסובר שנסכי נדבה דינם שווה לנסכי חובה לענין שמזלפם ע"ג האישים].

ומקשה הרש"ש מה החשש שלמחר יביא הבעלים אשם אחר, הרי יכול להתנות שאם יביאו הבעלים אשם אחר יהיה זה לשלמים. ותירץ דתנאי דלהבא תלוי בדין ברירה וכאן פריך למ"ד אין ברירה. החזו"א תירץ דהחשש הוא שהבעלים יביאו אשם אחר וגם זו שנמצאה היתה אשם, וא"כ לא נתחללה הבהמה וא"א לאוכלה במומה [ולכן פריך גם למ"ד יש ברירה].

וכתב החזו"א דתוס' הדגישו שחיישינן שמא הבעלים יביאו אשם אחר אחריו, אבל שמא הבעלים כבר הביאו אשם אחר לפניו לא חיישינן, דבכה"ג השני הוא עולה לקיץ המזבח. ונראה דלגבי החשש שהביאו כבר לפניו, אפשר לעשות תנאי שאם הבעלים כבר הביאו השני יהיה שלמים.

19. תוספות מסכת קידושין דף נה עמוד ב

... והשתא ניהא דלא מצי להקשות מידי אבל בעולה ליכא למיחש להא אם יביא עולה אחרת שהרי עולה בא נדבה.

20. אילת השחר מסכת קידושין דף נה עמוד ב

בא"ד. אבל בעולה ליכא למיחש להא אם יביא עולה אחרת שהרי עולה בא נדבה. בברכות דף כ"א אמרינן דאם התחיל להתפלל ונזכר שכבר התפלל מפסיק אפילו באמצע ברכה, וכתב הרי"ף שם הסברא דהוי כמקריב שני תמידין עובר בבל תוסיף, והנה קרבן תמיד הא הוא עולה ואפשר להקריב קרבן עולה נדבה אפילו בציבור, דהא מקריבין קיץ המזבח, מ"מ כיון דהתכוין לשם קרבן תמיד עובר בבל תוסיף, א"כ לכאורה ה"נ נזיר אם יקריב שתי עולות לחובתו יעבור בבל תוסיף, ואם נאמר כן יקשה דהא אולי זה עולת חובה ונמצא דכשיביא עולה אחרת לשם חובה הרי נקרב שתי עולות חובה.

אמנם מש"כ הרי"ף דבמקריב קרבן תמיד אחרי שכבר הקריב קרבן תמיד עובר בבל תוסיף, בתוס' בר"ה (דף ט"ז ב' ד"ה תוקעין) משמע דפליגי עליו, דכתבו שם דבעושה מצוה אחת ב' פעמים אין בל תוסיף כגון שנוטל לולב וחוזר ונוטל וכן במתנות בכור אם נותן בקרן אחד ב' פעמים, א"כ למה יעבור אם מקריב קרבן תמיד אחרי שכבר הקריב קרבן תמיד, ואם התוס' פליגי על הרי"ף וס"ל דשני תמידים אינו עובר בבל תוסיף, בודאי דלא יעבור על בל תוסיף אם יביא שתי עולות לחובתו.

21. תוספות מסכת קידושין דף נה עמוד ב

שלא בזמנו הוי שלמים - וא"ת כיון דמזהר זהירי בפסח איך יבא לידי פסח שלא בזמנו [1] וי"ל דלפעמים הפסח חולה ומפריש אחר [2] או שמא מיירי בפסח שנטמאו בעליו [3] אי נמי כגון שהפריש שני פסחים לאחריות שעכשיו לא נקרב אלא אחד מהן ונשאר אחר זמנו.

22. תוספות רי"ד על קידושין דף נה/ב

שלא בזמנו שלמים הוי. אי קשיא, וכיון דבזמנו זהיר בו, כיצד יש לספק לשלא בזמנו. [4] יש לומר כגון שאמר לשלוחו קנה לי טלה לפסח, וקנה גם הוא, שהראשון לפסח והשני לשלמים, או שהקריב את פסחו ומת:

23. שיטה לא נודע למי מסכת קידושין דף נה עמוד ב

שלא בזמנו שלמים הוי. א"ת כיון דקאמר פסח בזמנו מזהר זהירי ביה, אמאי איצטריך שלא בזמנו שלמים הוי, והא מסתמא לאו פסח הוא כלל דאמאי לא הקריבוהו בעלים בזמנו, אם אמרת שמא נאבד הא לאבדה לא חיישינן דבזמנו מזהר זהירי ביה, [5] י"ל דילמא בזמנו הוה ביה מום עובר והפרישו אחר תחתיו, ולהכי לא אזהרו ביה בהאי, [6] א"נ י"ל כי אמרינן מזהר זהירי ביה לאו למימר דלא חיישינן לאבדה, אלא הכי קאמר מזהר זהירי לבקשו לאלתר כשנאבד, משום דרמו אדעתיהו למחזיה כל שעתא ושעתא, ומסתמא אם נאבד כבר מצאוהו, מיהו בעידנא דנאבד היו יראים שמא לא ימצא והפרישו אחר תחתיו, הילכך כי משכחינן ליה שלא בזמנו, איכא למיחש שמא בזמנו נאבד והפרישו אחר תחתיו ולא הזדוהר ביה בהאי, ולא נהירא.

24. תוספות מסכת קידושין דף נה עמוד ב

אשתכח בת שנתה מאי - אבל לעיל גבי אשם לא מצי למיבעי אשתכח בת שתי שנים מאי לפי שנוכל לומר שיהיה תקנה ברעייה דכל שבחטאת מתה באשם רועה ואם כן תרעה עד שתסתאב והדמים יהיו לקייץ המזבח אבל

בחטאת אין בה תקנה כלל ומשום הכי בעי גמרא ומאי תקנתיה וא"ת לעיל דקאמר זכרים עולות ליחוש דילמא שעיירי רגלים וראשי חדשים שהם חטאות צבור והם זכרים וא"כ אמאי לא בעי גמרא לעיל כי הכא דילמא חטאות [1] צ"ל דלהא ליכא למיחש דהא לב ב"ד מתנה עליהם שאם נאבדו יהיו חולין.

25. תוספות רי"ד על קידושין דף נה/ב

ודילמא חטאת היא, פירוש אבל בזכרים אין לומר דילמא חטאת היא, חדא דאין חטאת זכר אלא שעיירי רגלים וראשי חדשים ושעיירי עבודה זרה, [2] וזה שנמצא כגון שהיה כבש, ואי נמי הוה שעייר, קרבן ציבור מיזהר זהירי ביה:

26. דבר יעקב מסכת קידושין דף נה עמוד ב

[י] רד"ה לכיפה לאו דוקא או שמא כיפה היתה מתוקנת לכך - נראה דהיה קשה לרש"י שמצינו כיפה בגמ' [סנה' פא ב] גבי ההורג נפש בלא עדים שמכניסים אותו לכיפה ומאכילים אותו לחם צר ומים לחץ עד שמת, אבל כאן בספק חטאת למה צריך להכניסה לכיפה. ולכן פירש"י שלא דוקא אלא הכוונה שומרים עליה במקום נפרד כדי שלא יבוא למעול בה או כדי שלא תתערב עם בהמות אחרות [כ"כ תורי"ד]. א"נ היתה כיפה מיוחדת לשם שמירת בהמות קדשים שנפל בהן ספק.

27. תוספות רי"ד על קידושין דף נה/ב

כונסה לכיפה. פירוש כדי שלא תתערב באחרים (כדא' זבחים ע, ב) ותאסור את כולן אפילו הן אלף. כונסה לכיפה. והוא הדין לאיל בן שתי שנים:

=====

1. ספר ימי הזיכרון

יום הכיפורים יום טוב של תורה שבעל פה

"יתנו רבנן: ובא אהרן אל אהל מועד (ויקרא טז, כג). למה הוא בא? אינו בא אלא להוציא את הכף ואת המחתה. שכל הפרשה כולה נאמרה על הסדר חוץ מפסוק זה. מאי טעמא? אמר רב חסדא: גמירי: חמש טבילות ועשרה קידושין טובל כהן גדול ומקדש בו ביום. ואי כסדרן לא משכחת להו אלא שלש טבילות וששה קידושין" (יומא לב ע"א).

במקרא זה מדובר על סיום עבודתו זו של הכהן הגדול, המיוחדת ליום הכיפורים, שעשה אותה בקודש הקדשים בבגדי לבן. שאר עבודת היום, כמו התמידין והמוספין, עשה בבגדי זהב. לפני שפשט בגדיו מעבודה לעבודה היה מקדש ידיו ורגליו מן הכיור, אחר כך טובל ולובש את בגדיו האחרים ושוב מקדש את ידיו ורגליו. ולפי מסורת התורה שבעל-פה: "חמש טבילות ועשרה קידושין טובל כהן גדול ומקדש בו ביום", לפי הסדר שסיכם הרמב"ם בהלכות עבודת יום הכיפורים פרק ב, הלכה ב:

"כל עת שישנה הבגדים ויפשוט בגדים ולובש בגדים אחרים – טעון טבילה, שנאמר: ופשט את בגדי הבד ... ורחץ את בשרו במים במקום

הגמרא מביאה שני טעמים למה יום הכיפורים יום טוב: מפני שהוא יום סליחה ומחילה, ומפני שניתנה בו תורה בלוחות האחרונים. לכאורה דיינו בטעם הראשון, בכך שני הטעמים הם אחד: במתן הלוחות האחרונים ביום הכיפורים הוכח, שנמחלו עוונותיהם של ישראל. אינן, חס ושלום, לא נמחלו להם חטא העגל, לא היה משה מקבל את הלוחות. אף על פי כן, תשובת הגמרא בשני הטעמים המודגשים עדיין צריכה הסבר.

הנה מתן הלוחות האחרונים מוכיח לא זו בלבד שהקבי"ה מחל להם לישראל, אלא הלוחות עצמם הם ממוחות הסליחה והכפרה. אלמלא מתן הלוחות האחרונים, לא היתה הכפרה שלימה כפי שהייתה. האומי החגוגי של יום הכיפורים מבוסס על שניים שהם אחד: כפרת עוון ומתן הלוחות האחרונים.

מה בין הלוחות האחרונים לבין הלוחות הראשונים? חכמי הדורש, ובראשם בית הלל, סבורים, שההבדל העיקרי בין שני המעמדים היה בזה: בזמן מתן הלוחות הראשונים היתה אף תורה בעל פה כתובה כמו התורה שבכתב ואילו בזמן מתן הלוחות האחרונים הבדיל רבש"ע בין תורה שבכתב ובין תורה שבעל פה, שזו לא נכתבה אלא נמסרה למשה בעל פה ואחר כך מדור לדור. ר' יוסף דוד הכהן ראויה לכך וראתה מתן ממשכת גיטין (ס ע"ב): "אמר רבי יוחנן: לא כרת הקבי"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה, שנאמר: 'כי על פי הדברים האלה קרתי אתך ברית ואת ישראל' (שמות לז, כז).

פסוק זה מפרשת כי יתשא נאמר אחרי מתן הלוחות האחרונים והוא מלמדנו, שעמדה ניתנה תורה שבעל פה. "על פי הדברים האלה כרתי בריתי" היינו תורה שבעל פה.

ועוד ראיה ממסכת נדרים (נל ע"א): "כתב קד את הדברים האלה" (שמות לז, כז) – אמר רבי יוסי בן רבי חנינא: לא ניתנה תורה אלא למשה ולזרעו, שנאמר 'כתב קד' וכתוב 'פסל קד' (שם לז, א) – מה פסילתן שלך אף כתבן שלך – ומשה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל".

הגמרא מסבירה שכונתו לפסולת בעלמא – ומפרש רש"י: "להבין דבר מתוך דבר – הוא שניתנה למשה ונהג בה טובת עין ונתנה לישראל" – היינו תורה שבעל פה, המסבירה עומקה של תורה, נמסרה באופן אישי ממושה ליהושע ומדור לדור.

קדוש ולבש את בגדיו (ויקרא טז, כג-כד). וחמש טבילות ועשרה קידושים טובל כהן גדול ומקדש בו ביום – כיצד?

בתחילה מושט בגדי חול שעליו וטובל ועולה ומסתמך ולובש בגדי זהב ומקדש ידיו ורגליו. ושוחט את התמיד ומקטיר איברי התמיד עם החביתין והנסכים ומקריב הכר ושבעה כבשים של מוסף היום. ואחר כך מקדש ידיו ורגליו ומושט בגדי הזהב –

וטובל ועולה ומסתמך ולובש בגדי לבן. ומקדש ידיו ורגליו עובד עבודת היום; כל היודעים עם ההגלה וזריקות הדמים בפנים והקטרת הקטורת בקודש הקדשים. ומוסר השעיר למשולחו לעזאזל, ומוציא אמורי הכר והשעיר הנשרפים ומוסר שארם לשריפה. ואחר כך מקדש ידיו ורגליו ומושט בגדי לבן –

וטובל ועולה ומסתמך ולובש בגדי זהב ומקדש ידיו ורגליו. ומקריב שעיר חטאת של מוסף היום ואילו ואיל העם – והם עולות. ומקטיר אמורי פר ושעיר הנשרפים, ומקריב תמיד של בין הערבים. ואחר כך מקדש ידיו ורגליו ומושט בגדי זהב –

וטובל ועולה ומסתמך ולובש בגדי לבן. ומקדש ידיו ורגליו. ונכנס לקדש הקדשים ומוציא מושם את הכף ואת המחנה. ואחר כך מקדש ידיו ורגליו ומושט בגדי לבן –

וטובל ועולה ומסתמך ולובש בגדי זהב ומקדש ידיו ורגליו. ומקטיר קטורת של בין הערבים של כל יום ומטביל את הטרות בין הערביים. ומקדש ידיו ורגליו ומושט בגדי זהב ולבש בגדי חול ויוצא".

לפיכך המקרא "ובא אחרן אל אהל מועד..." (ויקרא טז, כג), שלפי מסורת התורה שבעל פה הוא בא להוציא את הכף והמחנה לסיום עבודתו בבגדי לבן, צריך לבוא אחר פסוק כי המסתיים במלים "ואחרי כן יבוא אל המחנה", כלומר אחר הטבילה הרביעית, ואילו לפי סדר הכתובים בא אחר הטבילה השלישית. הא למדנו כוחה של תורה שבעל פה לסדר העבודה של יום הכיפורים.

שנינו במסכת תענית כז ע"ב: "אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים וכו'". ושואלת הגמרא שם (ל ע"ב): "בשלמא יום הכיפורים (שהוא יום טוב), משום דאית ביה סליחה ומחילה, יום שניתנו בו לוחות אחרונות – אלא ט"ו באב מאי היא?"

בלבד, או האותיות השחורות שבתורה בלבד, קדושים קדושת הגוף (חלקים) בכך הרמב"ן ובעל המאור).

לאמור: אילו לא נשברו הלוחות הראשונים ולא ניתנו האחרונים, לא הייתה קדושת ישראל נובעת מתוך מימיות נשמות וממהות הרוחניות, אלא מהיותו שומר התורה והמעיל לה על ידי שמותיהן אותה בארון הקדוש ונחג בה כבוד. התורה לא היתה משמשת אלא כמתוכנת בין הקבוצה וישראל. ישראל היה עומד בקדושתו רק כל זמן שהוא מגן על התורה, מכבד אותה וחולק לה כבוד. לפיכך, משחטא ישראל ובגד בה, אין לתורה שום תועלת הימנו ולכן נחשב כמנוע בקדשים המוציא את אישיותו לחולין. אין לקדושת דמים שום קיום אם מחללים אותה; היא יוצאת לחולין מחמת מעילה.

אבל לאושרט ניתנה לו גם תורה שבעל פה וקדושת ישראל נהייתה לקדושת הגוף. ישראל קדוש מפני שישנה זהות בינו ובין התורה, מפני שישאר עצמו תורה והתורה עצמה ישראל.

על מה נכתבה תורה שבעל פה, היכן נאגרה ונאספה? על מוחו ולבו של היהודי, בזכרונו, במחשבתו, ברגשותיו ובתחושותיו. היהודי הוא הקלף, הדיו וגם האותיות – וכל אלה אינם קריים כרגיל אלא תוססים ורוחניים. הקלף אינו סתם נייר אלא לב רגיש, נשמה מעולפת, אישיות רוחנית חיונית. הקדושה היא מימיות, מקוריות ועצמאיות. אוריינות וישראל – חד הם. התורה שבעל פה אינה בארון הקודש, אלא בארון הברית החבו

במסתרי הנשמה הישראלית.
כל זה אינו יכול לצאת לחולין על ידי פדיון או מחמת מעילה. ישראל אף על פי שחטא נשאר בקדושתו, מפני שבמוחו ובזכרונו ובתוך נשמתו חבויות רבבות אותיות ותגים של מסורת ישראל: קטעי תפילה, זיכרו של מושיע, של ארבת ה' וארבת ישראל, הדים של רעיון תורתו. אישיותו חודרת מחשבתו ורגש, שרש חלק מארבת הבורא. אמנם כן, החוטא חילל הרבה מהקדושה, אך נשאר בו ניצוץ אלקי שלעולם לא ייצא לחולין. תורה שבעל פה איחדה את היהודי עם בורא העולם. קדושה בריך הוא, אוריינות וישראל – חד הם. השכינה שורה בכל אדם מישראל, ושכינה לעולם אינה בטלה.
הרמב"ם פוסק (בהלכות בית הבחירה י, טז), כי קדושת יהושע בטלה עם חורבן הארץ, בעוד קדושת המקדש נשארה בתוקפה גם לאחר החורבן. וזאת מפני "שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטלה".

מה בין תורה שבכתב ולבין תורה שבעל פה? לפני שנשיב על שאלה זו עלינו לעמוד על ההבדל היסודי שבין שתי הקדושות: קדושת דמים וקדושת הגוף.

קדושת דמים אינה פנימית, ממשית וסובייקטיבית, אלא קדושה חיצונית. החפץ מוקדש למטרה נעלה, וקדושתו אינה אלא אמצעי למטרה נעלה ונאה. דמי החפץ מאפשרים לבעלים לקנות עולה, שלמים, חטאת וכו'.

ואילו קדושת הגוף היא קדושה פנימית החבויה בתוכו ובעצמו של החפץ הקדוש. מתוך החפץ קורנת קדושה ומכל חלק שלו נובעת קדושה. אין החפץ מיועד למטרה חיצונית. הקדושה שבו היא מהותית ובלתי תלויה.

לפיכך יש הבדלים בדיניו:

א. לקדושת דמים יש פדיון מפני שקדושה זו אינה מקורית אלא באה מן החוץ החפץ כשהוא לעצמו אין לו קדושה. הקדושה משתמשת בחפץ ועל ידי כך נעשה גם החפץ קדוש ובוז טמון כל ערכו של החפץ. לכן אפשר להעביר את קדושת הדמים מחפץ לחפץ אחר. מבחינת המהות אין בחפץ קדושה – רק התועלת מקדשת אותו, זאת התועלת הזו הרי אפשר להחליף בתועלת אחרת.

ואילו לקדושת הגוף אין פדיון כלל מפני שהקדושה היא פנימית, מהותית. כאן אין שום חפץ אחר יכול לשמש תחליף. במהות – יש קדושה.

ב. קדושת דמים יוצאת לחולין על ידי מעילה. אם השתמשו בחפץ המקודש למטרת חולין, הרי זה מחולל. החפץ הוא קדוש כל זמן שמשמשים בו למטרה נעלה עם תכלית קדושה. אולם אם מחללים את קדושת הדמים, פוקעת קדושתו.

קדושת הגוף אינה יוצאת לחולין על ידי מעילה. הקדושה היא חלק מעצם המהות, וכל זמן שהחפץ קיים הוא קדוש, בין שיש להקדש תועלת מן החפץ ובין שאין לו – אין לזה חשיבות.

עתה נוכל להשיב על השאלה: מה בין תורה שבכתב לבין תורה שבעל פה? אשר לתורה עצמה, בודאי שאין שום הבדל ביניהן. זו וזו קדושות אותה קדושה ומפי הגבורה ניתנו. אין ביניהן אלא מבחינת קדושת ישראל, מקבלי התורה. אילו לא נשברו הלוחות הראשונים, ומירש התורה היה נשאר בכתב כתורה עצמה – אז לא הייתה קדושת עם ישראל קדושת הגוף אלא קדושת דמים, כסתם תשמישי קדושה. כגון זה היו גווילי התורה

אותו דבר עצמו אפשר לומר בעניין קדושת ישראל הנובעת מתורה שבעל פה ובעניין קדושה זו אילו היתה נובעת מתורה שבכתב בלבד. במקרה האחרון היתה קדושת ישראל תלויה בהתנהגות היחיד והאומה. כל עוד היחיד או האומה הם בגדר של כובשים את יצרם, כל זמן שהיחיד או האומה מתנהגים על פי התורה, היה חטא מפקיע את הקדושה, והמעילה היתה מוציאה את היהודי לחולין.

אולם קדושת ישראל יונקת ונובעת גם מתורה שבעל פה ממקור הקדושה. מנשמתו של היהודי. שהרי "יהשמותי את מקדשיכם": אפילו ששוממין – בקדושתם הם עומדין. לכן אף אם חטא ישראל ונסוג מיעודן ושם מקדשו שבמסגרת נשמתו – השכינה לא הסתלקה ממנו. כנסת ישראל מתעטפת בצורה ייגונה, ויושבת על חורבותיה ובוכיה על מקדשה השומם – והשכינה חוזרת אליה.

בזכות התורה ביחד עם מאמרה ומחשבתה, שהם תורה שבעל פה, מגיע כנסת ישראל למדרגת הדבקות בה' – "ולדבקה בו". לכן אומרת הנמרה במסכת תענית: "בשלמא יום הכיפורים – יום סליחה ומחילה, יום שניתנו בו לוחות אחרונות" – יום הכיפורים הוא היום שבו ניתנה תורה שבעל פה: קדושת ישראל, שהיתה עד אז בבחינת קדושת דמים, נהיתה בו לקדושת הגוף. רבש"ע השרה את שכינתו בנשמת היהודי. סליחה ומחילה התעלו אל המדרגה של "לפני ה' תטהרו". לא זו בלבד שברא העולם מכפר עוונות לאחר שהחוטא טיהר עצמו מחטאיו, אלא

הוא אף מסייע לו לטהר את עצמו – "לפני ה' תטהרו".

אכן יום הכיפורים הוא חנה של תורה שבעל פה. לפיכך לא ייפלא הדבר, שסדר עבודתו של הכהן הגדול ביום הכיפורים בבית המקדש ובקודש הקדשים לסליחה ומחילה לכל ישראל, קבוע על פי מסורת תורה שבעל פה ובכך מודגש ומתגלה כוחה. זו שנמסרה הלכה למשה מסיני וקבועה, שחמש טבילות ועשרה קידושין טובל כהן גדול ומקדש בו ביום ושמוציא כף ומחתה מקדש הקדשים אחר טבילתו הביעית. הפשט של תורה שבכתב הוא על פי ההלכה שבתורה שבעל פה ובלעדיה לא תיכון עבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים.

"בוא נב שפתיים" (ישעיהו נ, יט) – אני הוא שבראתי את הדיבור, את מאמר הבריאה ומאמר החוק – הוא תורה שבעל פה. ככול הוא המאמר: על-ידי "וואמר" של מעשה בראשית אני מקימם ומחזיק את העולם ומלואו, הכלל והפרט, ואילו על-ידי המאמר "וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר" (שמות כ, א), של מעמד הר סיני, הכולל תורה שבעל

פה, אני מצוי אצל כל יחיד – טוב או רע, חטא או צדיק. על-ידי "ניב שפתיים" יוצא אני ביום הכיפורים לביתו של החוטא ומסייע לו להיטהר ולעשות תשובה. בדיון היה שיבוא הוא אלי – "ובקשת משם", אולם מאמר שלי כבר מצוי אצלו ובקרבן, וממילא: "שלום שלום לרחוק ולקרוב" – אני מקדם תמיד בברכה את המתדבקים על דלתותי, בין שנתעוררו מקול השופר ובין שעדיין לא זזו ממקומם ולא שמעו אותו. וכל כך למה? על שום "אמר ה' ורפתאיו" – מפני שבכל יחודי מצוי "אמר ה'", ולכן – "רפתאיו".

והוסיף הבית הלוי לדמות את קדושת ישראל, שהיא קדושת הגוף, לקדושת כלי שרת שאין יוצאים מקדושתם אף על ידי מעילה, וכן הוא בישראל שאע"פ שחטא ישראל הוא (סנהדרין מ"ד א'), שאין קדושת גופו פוקעת אף כשהוא עובר עבירה, וז"ל:

והנה מצינו עוד חילוק בין קדושת הגוף לקדושת דמים... אבל בקדושת הגוף אפי' נשתמש בו הדיוט ונתכוין בתשמישו להוציאו לחולין ולהכניסו לרשות הדיוט עם כל זה קיימים הם לעולם בקדושתן ואח"כ כשיהנה ממנו אחר גם הוא מועל בו, ודוגמתו מצינו בחינה זו בישראל דקיי"ל ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא, ומומר שקידש קדושו קידושין דאע"ג דעובר על כל התורה כולה חלילה וגם עובד ע"ז ומתכוין להוציא את עצמו מכללן של ישראל ולהכנס תוך כלל עכו"ם עכ"ז אי עביד לא מהני ולא פקע מינה קדושת ישראל וכשחזור אח"כ בתשובה אין צריך לקבל עליו גירות שיהי' דינו כגר הרוצה להתגייר רק הוא ישראל קדוש ממילא כמו שהי' קודם שחטא, וגם קודם שעשה תשובה אין דינו כעכו"ם רק הוא כישראל עובר עבירה.

ועל פי היסוד הנ"ל פירש הבית הלוי את תפילתו של משה רבינו לאחר חטא העגל בכה ששאל משה את הקב"ה 'למה ה' יחרה אפך' והלא סיבת הכעס פשוטה שישאל עבדו ע"ז, וז"ל:

וזהו ביאור הכתוב גבי עגל ויאמר למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול וביד חזקה ולכאורה בפסוק זה אינו מבואר שום בקשה ותחינה ולא שום טענה להמליץ עבור ישראל רק הוא כשואל ומתמיה למה יחרה אפו עליהם וכאלו לא עשו שום דבר גדול שראוי לכעוס עליהם עבדו והלא אינו מובן דהרי עשו להם עגל מסכה ובמדרש על פסוק זה איתא משל למלך שנכנס וראה אשתו מגפפת לדולפקי וכעס עלי' א"ל שושבינו אלו הי' מוליד, יפה הייתה כועס עליה, ואם אין בו ממש למה אתה כועס, הוי למה יחרה אפך בעמך, הרי דזהו הטענה שטען משה רבינו דמש"ה אינו ראוי הדבר לכעוס עליהם וטענה זו הזכיר בדבריו שאמר למה יחרה אפך בעמך, אחרי שהן עמך ולקחת אותם לך לעם ונכנס ברשותך ואין רשות ע"ז חל עליהם כלל ואין ראוי לכעוס עליהם בזה.

כלומר, כוונת משה רבינו בטענתו היתה שאין ראוי לכעוס על בני ישראל כיון שגופם קנוי להקב"ה, וקדושתם קדושה עולמית היא שאין ישראל יכולים לאבד מקדושתם, ואפילו כשחוטאים פעמים רבות אין מאבדים מקדושתם מאומה [וכמו קדשי הגוף שאין יוצאים מקדושתם ע"י מעילה, ויש בהם מעילה אחר מעילה], וממילא אין כל טעם לכעס זה כי אין כל שינוי בקשר שבין ישראל לאביהם שבשמים, ובני ישראל נשארו 'עמך', וע"כ ביקש משה שהקב"ה יעביר את כעסו ויסלח לבני ישראל.

ומסכם שם הבית הלוי את מעלת הקנאת הגוף בשעת מתן תורה, וז"ל:

ועכ"פ נתבאר מדברינו דישראל בשעת קבלת התורה זכו לשלשה דברים במה שהקנו גופם לעבודתו מצוים הם על קידוש השם מה שאין כן בבן נח, שנית דע"ז נתקדש גופם בקדושת הגוף ויכולים לקדש גם אחרים הנתחבר להם ועי"כ היו יכולים לקבל גרים מאוה"ע שיתקדשו גם הם בקדושת ישראל, שלישית דקדושת ישראל אינו נפקע מהם לעולם על ידי שום עון וחטא ונשארים בקדושתם לעולם ואף על פי שחטא ישראל הוא ועי"ז בנקל להם להיות בעלי תשובה ומיד כששב הקדוש ברוך הוא מקבלו וכמאמר הכתוב פ' נצבים כי קרוב אליך הדבר מאוד בפ"ך ובלבבך לעשותו ולפי פירוש של כמה מהראשונים קאי פסוק זה על מצות תשובה כי קרובה היא מאוד לאיש הישראלי.